

Apostoli Tuomaan sunnuntai, antipasha

Kristus nousi kuolleista!

Ymmärtääksemme päivän merkityksen meidän tulee muistaa, miten aikaa mitattiin Jeesuksen aikana. Seuraava esimerkki johdattaa asiaan. Kysymys: montako päivää on viikossa? Suomalainen vastaus on: seitsemän päivää. Jeesuksen aikana ja edelleen joissakin kulttuureissa vastaus on toisenlainen, sillä viikkoon lasketaan kuuluvan kahdeksan päivää: sunnuntai on viikon ensimmäinen päivä, mutta kun siitä lähdetään liikkeelle, niin mukaan lasketaan myös seuraava sunnuntai, joka on siis viikon kahdeksas päivä. Apostoli Tuomaan sunnuntaista käytetty nimitys antipasha viittaa ”pääsiäisen vastakohtaan”: se sulkee pääsiäisen kahdeksan päivän juhlasyklän. Pääsiäisen juhla on vietetty ja apostoli Tuomaan sunnuntaista siirrytään pääsiäiskauteen.

Evankeliumeista löytyy kaikkiaan yksitoista kertomusta, jossa opetuslapset kohtaavat ylösnousseen Herran. Niitä luetaan sunnuntain aamupalveluksissa järjestyksessä alkaen ensimmäisestä, joka luetaan Tuomaan sunnuntaina. Kun yhdestoista ylösnousemusevankeliumi on luettu, niin sitten aloitetaan uudelleen alusta.”

Aamupalveluksen ylösnousemusevankeliumi

(Matt. 28: 16 – 20, I. Ylösnousemusevankeliumi)

Teksti ja sen selitys on ylösnousemusevankeliumeja käsittelevässä kohdassa.

Päivän epistola

(Ap.t. 5: 12 – 20)

”Niinä päivinä apostolien käten kautta tapahtui kansan keskuudessa monia tunnustekoja ja ihmeitä. Uskovat pitivät yhtä ja kokoontuivat Salomon pylväikössä; kukaan muu ei rohjennut liittyä heidän seuraansa. Mutta kansa piti heitä suuressa arvossa, ja Herraan uskovien määrä kasvoi yhä, niin miesten kuin naistenkin. Ihmiset toivat sairaita kaduille ja panivat heidät vuoteille ja paareille, jotta Pietarin kulkiessa ohi edes hänen varjonsa koskettaisi jotakuta heistä. Myös Jerusalemin ympärillä olevista kaupungeista tuli ihmisiä suurin joukoin. He toivat mukanaan sairaita ja saastaisten henkien vaivaamia, ja kaikki nämä tulivat terveiksi. Silloin kiihko valtasi ylipapin ja hänen kannattajansa, koko saddukeusten ryhmäkunnan. He ottivat kiinni apostolit ja panivat heidät vankilaan. Mutta yöllä

Herran enkeli avasi ovet, vei heidät ulos ja sanoi: ”Lähtekää täältä. Menkää temppeliin ja julistakaa kansalle kaikki tämän uuden elämän sanat.”

Luukas yleistää Pietarin kautta tapahtuneet parantamiset koskemaan kaikkia apostoleja. Salomonin pylväikkö oli temppelialueen itäpuolella ja siellä opetettiin ihmisiä. Apostolien suorittama opetus ei siis ollut toimintana poikkeavaa. ”Kukaan muu ei rohjennut liittyä heidän seuraansa” -toteamus voi liittyä kahteen asiaan: ensinnäkin virallinen temppeli suhtautui kielteisesti Jeesukseen ja Hänen seuraajiinsa, toiseksi juuri ennen tämän päivän epistolaa Apostolien teot kertoi Ananiaan ja Safiran kuolemasta heidän valehdeltuaan Jumalalle. Toteamus osoittaa, että uskovaiset muodostivat nyt oman, muista erottuvan ryhmän. ”Kukaan muu” tarkoittaa niitä, jotka eivät uskoneet Kristukseen.

”Herraan uskovien määrä kasvoi... Ihmiset toivat sairaita kaduille... jotta Pietarin kulkiessa ohi edes hänen varjonsa koskettaisi jotakuta heistä.” Tekstin suomennoksessa on ongelma. Kreikankielinen teksti alistaa jälkimmäisen osan edellisen alaisuuteen. Uskon takia tuotiin sairaita kaduille. Parantava asia ei ole ”maaginen Pietarin varjo” vaan usko Herraan. Teksti kertoo, että Jumalan voima on Häneen uskovien yhteisössä (Kirkossa).

Apostolien tekojen neljännessä luvussa juutalaisten Suuri neuvosto oli kieltänyt Pietaria ja Johannesta opettamasta mitään Jeesuksen nimessä. Nyt ylipappi saddukeusten kanssa vangitsivat apostolit. Kun edellisen kokouksen päätöksiä olivat tekemässä myös fariseukset, niin tässä kohtaa he puuttuvat. Apostolien vapautuminen vankilasta muistuttaa sitä, mitä tapahtui myöhemmin Pietarille (12: 6 – 17) ja myös Paavalille (16: 25 – 34). Heidän vapautumisensa tapahtui Jumalan vaikutuksesta, jotta he ”julistaisivat kansalle kaikki tämän uuden elämän sanat”.

Päivän evankeliumi
(Joh. 20: 19 – 31)

”Samana päivänä, viikon ensimmäisenä, opetuslapset olivat illalla koolla lukittujen ovien takana, sillä he pelkäsivät juutalaisia. Yhtäkkiä Jeesus seiso i heidän keskellään ja sanoi: ”Rauha teille!” Tämän sanottuaan hän näytti heille kätensä ja kylkensä. Ilo valtasi opetuslapset, kun he näkivät Herran. Jeesus sanoi uudelleen: ”Rauha teille! Niin kuin Isä on lähettänyt minut, niin lähetän minä teidät.” Sanottuaan tämän hän puhalsi heitä kohti ja sanoi: ”Ottakaa Pyhä Henki. Jolle te annatte synnit anteeksi, hänelle ne ovat anteeksi annetut. Jolta te kiellätte anteeksiannon, hän ei saa syntejään anteeksi.” Yksi kahdestatoista opetuslapsesta, Tuomas, josta käytettiin myös nimeä Didymos, ei ollut muiden joukossa, kun Jeesus tuli. Toiset opetuslapset kertoivat hänelle: ”Me näimme Herran.” Mutta

Tuomas sanoi: En usko. Jos en itse näe naulanjälkiä hänen käsissään ja pistä sormeani niihin ja jos en pistä kättäni hänen kylkeensä, minä en usko.” Viikon kuluttua Jeesuksen opetuslapset olivat taas koolla, ja Tuomas oli toisten joukossa. Ovet olivat lukossa, mutta yhtäkkiä Jeesus seiso i heidän keskellä ja sanoi: ”Rauha teille! Sitten hän sanoi Tuomaalle: ”Ojenna sormesi: tässä ovat käteni. Ojenna kätesi ja pistä se kylkeeni. Älä ole epäuskoinen, vaan usko!” Silloin Tuomas sanoi: ”Minun Herrani ja Jumalani!” Jeesus sanoi hänelle: ”Sinä uskot, koska sait nähdä minut. Autuaita ne, jotka uskovat, vaikka eivät näe.” Monia muitakin tunnustekoja Jeesus teki opetuslastensa nähden, mutta niistä ei ole kirjoitettu tässä kirjassa. Tämä on kirjoitettu siksi, että te uskoisitte Jeesuksen olevan Kristus, Jumalan Poika, ja että teillä, kun uskotte, olisi elämä hänen nimensä tähden.”

Yllä oleva evankeliumiteksti noudattaa samaa kertomusta, mikä on Luukkaan evankeliumissa (24: 36 – 48). Kertomuksen johdantoon Johannes on lisännyt maininnan, että opetuslapset olivat lukittejen ovien takana, sillä he pelkäsivät juutalaisia. Tällä sanalla tarkoitetaan nyt juutalaisten uskonnollisia johtajia. He olivat kertoneet, että myös Jeesukseen uskovat erotettaisiin synagogasta. Nämä pelkäsivät uskoviin kohdistua vainotoimenpiteitä.

Rauhan toivottaminen löytyy myös Luukkaan evankeliumista. Kyseessä on perinteinen juutalainen tervehdysmuoto. Rauha tässä yhteydessä ei tarkoita niitä asioita, joita me tavallisesti ajattelemme. Rauha ymmärretään Kristuksen pelastusteon valossa: rauha merkitsee pelastumista, ihmisen olemista Jumalan yhteydessä.

Jeesus näytti opetuslapsilleen kätensä ja kylkensä. Näin kertovat sekä Johannes että Luukas. Tämä vastaa kysymykseen, minne juutalaiset olivat panneet Jeesuksen ruumiin. Opetuslapset voivat nähdä ristiinnaulitsemisen jäljet. Ristiinnaulittu Jeesus on otettu taivaalliseen kirkkauteen. Tällöin opetuslapset valtasi ilo. Mahdollinen epäusko muuttui uskoksi. He eivät olleet ymmärtäneet, mitä tyhjä hauta tai enkelien ilmoitus naisille merkitsi. Ylösnousseen kohtaaminen muutti heidät.

Jeesus sanoi uudelleen ”Rauha teille”. Sitten hän antaa opetuslapsille tehtävän. Heistä oli tuleva apostoleja eli lähettäiläitä. Jeesus lähetti heidät samalla tavoin, kuin Isä oli lähettänyt Jeesuksen. Heistä tuli Jeesuksen edustajia maailmaan. Apostolit jatkavat Jeesuksen tehtävän suorittamista maailmassa.

Seuraavaksi meillä on ero siihen traditioon, mitä apostoli Luukas välitti. Kyse on Pyhän Hengen saamisesta. Johannes liittää sen tähän kohtaan, Luukas kertoo Apostolien tekojen kirjan toisessa luvussa Pyhän Hengen vuodattamisen tapahtuneen helluntaipäivänä. ”Hän puhalsi heitä kohti” muistuttaa tapahtumana ”elämän hengen” puhaltamista ihmiseen (vrt. 1. Moos. 2: 7).

Toinen asia, mitä Johannes ja Luukas käsittelevät tässä yhteydessä hieman eri tavoin, on syntien anteeksiantaminen. Luukkaan mukaan ”kaikille kansoille, Jerusalemissa alkaen, on hänen nimessään saarnattava parannusta ja syntien anteeksiantamista” (24: 47). Johannes liittyy Pyhän Hengen vastaanottamisen syntien anteeksiantamiseen: ”Ottakaa Pyhä Henki. Jolle te annatte synnit anteeksi, hänelle ne ovat anteeksi annetus. Jolta te kiellätte anteeksiannon, hän ei saa syntejään anteeksi.”

Kristus antoi heille Pyhän Hengen. Tässä on kysymys tehtävään vihkimisestä. Tämä vihkimys jatkuu aina tähän päivään asti piispojen vuodattaessa tulevaan papistoon Pyhän Hengen. Näin vihkimysten jatkumo toimii jakaen Pyhän Hengen eteenpäin.

Johanneksen evankeliumi mainitsee, että paikalla olivat opetuslapset. Erikseen ei mainita, että paikalla olivat ”yksitoista opetuslasta”. Ketkä saivat Pyhän Hengen armolahjan ja keille tuli oikeus syntien anteeksiantamiseen? Kirkko on ymmärtänyt, että Pyhä Henki vuodatettiin kaikkien läsnä olleiden päälle. Oikeus tai velvollisuus syntien anteeksiantamiseen liittyy Kirkon työntekijöihin tarkemmin sanottuna piispoihin ja pappeihin, jotka ovat ”Jeesuksen todistajia”.

Sana synti tarvitsee selityksen. Mikä on syntiä? Jos me tekisimme luettelon, mikä kaikki on syntiä, niin se luettelo on loputon. Syntiä on vaikea määritellä. Jonkinlaisena yleismääritelmänä voidaan sanoa, että synti on mikä tahansa asia, mikä erottaa meidät Jumalasta tai lähimmäisistämme. Syntien anteeksi antaminen merkitsee eron mitätöitymistä, silloin ihminen on uudelleen Jumalansa kanssa.

Tuomas puuttui paikalta, kun Jeesus ilmestyi opetuslapsille. Toisten opetuslasten kertoessa nähneensä Jeesuksen, Tuomas ilmoitti, että hän ei usko, ellei kosketa Jeesusta. Jeesus tuli uudelleen ”Viikon kuluttua”. Kyseessä on siis jälleen viikon ensimmäinen päivä, Kristuksen ylösnousemisen päivä. Nyt Tuomas koskettaa Jeesusta ja toteaa: ”Minun Herrani ja Jumalani!” Varhaisessa kirkossa näiden kahden sanan käyttö selitettiin sillä tavoin, että sana Herra viittasi Kristuksen ihmisyyteen, sen aikaisessa maailmassa kaikkein korkea-arvoisimpia ihmisiä kutsuttiin myös Herraksi. Sanalla Jumala Tuomas viittaa Kristuksen jumaluuteen.

Tässä kohdassa on huomattava, että Jeesus ei tuomitse tai rankaise Tuomasta tämän epäuskon takia, vaan kehottaa uskomaan. Toiseksi Tuomas koskettaa ristiinnaulittua ja sittemmin kuollutta Kristusta ja toteaa tämän ylösnousseen Kristuksen olevan ”Herra ja Jumala”. Tässä on Kirkon opetus Kristuksesta: Hän on Herra ja Jumala!

”Tuomas, josta käytettiin myös nimeä Didymos” selitetään varhaisessa kirkossa mielenkiintoisella tavalla. Sana didymos tarkoittaa ”kaksosta”. Varhainen kirkko näki Tuomaksessa kaksi eri puolta. Hänen ”tieteellinen” puolensa ei järkeen perustuen voi hyväksyä kuolleen Kristuksen ylösnousemusta. Mutta kohdatessaan ylösnousseen Kristuksen Tuomas kokemuksensa perusteella tietää Kristuksen ylösnousseen.

”Autuaita ne, jotka uskovat, vaikka eivät näe” on osoitettu meille. Meillä, jotka uskomme, vaikka emme ole nähneet, on sama usko kuin apostoleilla, jotka näkivät. Meille kuuluu siitä myös autuus eli onnellisuus. Pelastus kuuluu myös meille.

Tekstin viimeisissä jakeissa kerrotaan Jeesuksen tehneen muitakin tunnustekoja, joita ei ole tässä kirjassa eli Johanneksen evankeliumissa. Tätä on selitetty eri tavoin. Osa tutkijoista ajattelee, että se tarkoittaa Jeesuksen opetusta ja toimintaa ennen ristiinnaulitsemista. Varhaisessa kirkossa opetettiin, että Johannes viittaa tällä siihen opetukseen, mitä Jeesus opetti nimenomaan vain opetuslapsilleen ylösnousemisensa jälkeen ennen taivaaseen astumista. Voimme ajatella, että Jeesuksen ylösnousemus on lopullinen tunnusteko, sen lisäksi ei tarvitse mainita muita. Samalla kerrotaan kirjan kirjoittamisen tarkoitus: ”että te uskoisitte Jeesuksen olevan Kristus, Jumalan Poika, ja että teillä, kun uskotte, olivsi elämä hänen nimensä tähden.”

Tähän päättyy Johanneksen evankeliumin kahdeskymmenes luku. Siinä on mainittu kirjan kirjoittamisen syy. Osa tutkijoista päättelee, että alkuperäinen Johanneksen evankeliumi olisi päättynyt tähän ja seuraava, kahdeskymmenes ensimmäinen luku olisi lisäys alkuperäiseen evankeliumiin. Tätä ajatusta tukee se, että tuo viimeinen luku päättyy osittain samanlaiseen päätökseen: ”Paljon muutakin Jeesus teki. Jos ne kaikki vietäisiin kohta kohdalta kirjaan, luulen, etteivät koko maailmaan mahtuisi ne kirjat, jotka pitäisi kirjoittaa” (21: 25).